

Радован Ждрале
ЦРВЕНЕ РЕКЕ

Уредник
Зоран Колунџија

Фотографија са корица
из оставштине Гаврила Грујића

Радован Ждрале

ЦРВЕНЕ РЕКЕ

ГРАДСКА БИБЛИОТЕКА
Нови Сад

ПРОМЕТЕЈ
Нови Сад

Када су потомци старих Хуна кренули да освоје Панонску равницу, Срби и Јевреји нашли су се пред капијом смрти.

О томе каква страдања су поднела ова два народа, казују ГАВРАН, СОВА и ОРАО, сведоци ових догађаја.

НА ПОЧЕТКУ

Долетесмо из тмина стрепње
шта се десити може
у земљу где су сви смислови умукнули
где пролеће неће дочекати сунце
где одговора нема на питања
чему бивства ових бића
има ли смисла живот на фону смрти
или је све по закону зла и таме
или су ова бића космичка грешка

било је то у време *великој раји*
када су гинули милиони људи
надлетео сам двор краља *хуна*

испред двора постројене су хорде *аишилиних* потомака
краљ упућује блистави поглед својим дивизијама
и позива их на крв и стрв свих *раца* и *жидова*
на шта му верни *хонведи* узвраћају
хунољубивим поздравом *ељен ељен*

поред краља стоје *јерманске* вође
јоахим фон рибенџрој и *вилхелм кајџел*
са блиставим ратним знацима на раменима и порукама
које *хунима* упућује вођа свих *јоша*

рибенџрој и *кајџел* стављају руку на раме краљу *хуна*
у знак поздрава од вође свих *јермана*

краљ *миклош* говори својим *хунима*
сутра у рану зору ви потомци славних *хуна*
и легендарног *аишиле бича божјеј*
полазите у свети поход на југ
да повратите нашу земљу
запоседнуту од дивљег народа *раца*
тамо су богати градови и села
оробите их и разорите
тамо су њихове богомоље
разрушите их до темеља
тамо су њихова богата стада
дотерајте их пред мене

будите одважни и сурови
не поштедите ни децу
поступајте како су поступали *сѝари римљани*
са *хебрејима* и њиховом децом
и *ѝарђани* са децом *сиријаца*
и наши преци у *азији* са децом *кинеца* и *хазара*

када се вратите из тог славног похода
на овом месту чекају вас венци славе
и захвалности
срећно потомци божанског *аѝиле*

док је краљ хушкао своју војску
пред његове ноге паде
први министар и завапи
не краљу мој не
то тамо је миран народ
има непуну годину
како смо са њима склопили хиљадугодишњи мир
не можемо погазити пријатељску реч
не доличи ти
доста смо томе народу нанели зла у прошлости
крв смо им локали
1701. 1848. 1914.

краљ саслуша вапијућег
погледа га с презрењем и рече
носите овога испред мене
тај није потомак славног *аѝиле*

док су му џелати доносили ланце
честити *хун* принесе свој смртоносац слепоочници
и оде са овога света
краљ гадљиво крочи преко њега и уђе у своје дворе

чувши каква се пошаст спрема
орао кукувија и ја
полетесмо да народу који живи
између *дунава* и *ѿисе* дојавимо шта га чека

народ се окупи
и саслуша наше црне речи
браћо и сестре сутра *хуни* крећу на вас

будите приправни на страдања

нека вам *бої* буде на помоћи
нек су вам проста сва добра дела
која сте чинили и нама птицама
бићемо истинити сведоци ваше погибелји

док сам им говорио
моја два друга
сведоци многих страшних збивања у прошлости
знали су каква страдања чекају
људе којима је намењена погибелъ

народ се разиђе забринутих лица
у своје градове и села да сачека *хунску* пошаст
а мени задрхта срце у грудима
знајући шта их чека

хуни су прешли границу у пролеће 1941.
падоше прве жртве по селима и градовима
полетех ка граду уз реку *ѿису*
где живи бака *сѿана*
која ме је отхранила
као птиче без родитеља

у кући затекох стравичан приказ
по поду лежи петоро мртвих
бака и четворо деце
на вратима куја *жуја* гледа
крв крв крв крв
крв
крв свуда
крв крв крв крв
свуда
по поду
испод стола и столица
крв мојих драгих
дечак и девојчица гледају ме мртвим очима са пода
излетела сам на улицу

на тргу *хуни*
пуцају на свакога ко се појави
истерују жене децу и гоне их ка гробљу
знам шта ће бити са њима

полетех ка реци и гробљу
слетех на грану врбе са северне стране гробља
људи жене деца чекају смрт пред раком
дрхте пред упртим пушкама
збили су се једни уз друге као њихове куће у низу
одјекнуше рафали падају једно преко другог
за трен на земљи је лежало тридесеторо

препознала сам малог *милорада*
који је хватао мишеве за моју децу
убијен је у дворишту своје куће
док је давао млеко кучићима
отац га је донео на рукама на гробље

вратих се у град
тамо је мртвих
по двориштима по улицама леже мртви
по мртве долазе кола
много убијених и пред црквом

куће обележене за убијање означене су црним крстом
у њих улазе по четворица
уђу и одмах се зачују пуцњи
излазе и иду даље
пуцали су кроз град до мрака
из мрака се чују гласови
вод рацок минденїї минденїї минденїї њомни
чок њомни њомни

убијали су до мрака
крв
крв
по улицама и двориштима

чујем шапат оних који чекају смрт
неко говори
зашто нас убијају

пре него је пала ноћ
на дуд поред цркве долетеше прве роде
небеса су тамна над пролећем смрти

још дрхтим од онога што сам видела у *кањижи*
јутро тек умило
младо пролетње сунце
и очешљало зрацима гране са младим лишћем
када испод ораха у дворишту *миџира*
рафајловића

видех његову мртву децу

док гледам тај грозни приказ
у двориште уђе комшија *џаја њеџров*
улази у кућу и извлачи мртвог *миџира* у крвавој кошуљи
извуче га преко прага и положи у ганк
и поново уђе у кућу
извлачи *соку* жену одећа јој у крви глава на потиљку разбијена
улази поново и излази јаучући на сав глас
износи на рукама њихово друго двоје деце
девојчицу и дечака
поређа их по поду и помилова по лицу
плачући над њима
смакао прамен са девојчициног лица
нешто је изговарао
и изишао из дворишта на улицу

убрзо се врати са комшијом *њеџром*
поређали су их по поду шпедитера
и удаљили се низ улицу ка гробљу
на гробљу није било никога
сахранише их у муку раног јутра

кад сам се враћала отуда пресрете ме пас *жућо*
упитах га шта се дешава на салашу где живи
побегао сам отуда
тамо више нема никог живог
побили су све

краве коње и свиње отерали
и мене би убили да нисам побегао
убијају по околним салашима
војска хуна и овдашњи хуни

шта ће бити сада упита ме
не знам одговорих

отишли су кроз поље
према салашима уз реку
ја ћу се тамо вратити да чувам кућу
јер сам тамо рођен
тамо су рођени сви моји
тамо сам јурио кокошке и ћурке по дворишту
и изгонио их из баште
шта могу
идем тамо где је умрла и моја мајка
иако је све замрло
пшеница не расте кукуруз није посејан баште ћуте
све чека судњи дан

пре него се растасмо упита ме
да ли ти разумеш ово
то нико не разуме рекох
да нико рече и оде путем ка салашу

док сам се враћала у *јору*
у путу ме пресрете мали сиви врабац
стани стани да те упитам нешто
ти знаш ти си најмудрија међу нама
кажи зашто ово нигде нема цвета и лептирова
какво је ово пролеће
излегли ми се врапчићи а нигде да нађем црвића
облетим цело поље преберем свако дрво

купим по путу просуто жито
а они не могу да их прогутају
нека небошка сила је овладала светом
можда више неће бити лептирова
кажи мудра шта се ово дешава
нико не зна осим нашег *боја хука*
али ни њега већ дуго нисам видела
и он се склонио
видиш ли колико је људи и деце побијено
села и градови пуни су мртвих
гавран их броји и каже да је
до сада побијено три хиљаде

одлетела сам забринута
и у мени је нарастао страх
онда угледах коња иде путем и рамље
упитах га
шта ти се десило пријатељу
он застаде и подиже своју велику мршаву главу
е мудра птицо
зло је дошли људи са пушкама
ушли у шталу и одвезали нас четворицу
упрегли нас у амове
и отерали на реку да извучемо из муља њихову машину
која се сурвала у реку
не могу да је извуку на пут
потерали су нас да је ми извучемо
али тешка ратна машинерија се зарила у глиб
вучемо вучемо ни да је померимо
војници нас туку пушкама
потежемо из све снаге
ноге и сапи нам дрхте
онда се један од нас сруши у глиб
ударају га дебелим дрветом по глави

док се не подиже и заплива низ реку
војници изненађени гледају како одлази низ ток
официр нареди да га упуцају
погодише га и глава му потону
убрзо је стигла друга велика ратна справа и извукли су
онога
нас пустише у поље
оћутасмо а онда он упита
ко су ови и шта траже овде
да ли си чуо за *моніоле* и њиховог вођу
ти су некада харали *азијом*
ови су од њих

паде ми на ум нешто као песма
да ли си чуо за моніоле жуїе
за ужасе које њочинише свейом
зелени коњи зелене очи оїлодана койїїа
ово су њихови њоїомци
зову се хуни
из *азије* дођоше
летела сам и тада по небесима страве
земља и небо ће их памтити
док је сунца и месеца

живим дуго и видех многа зла
јесени смртне и пролећа
људе који убијају и људе које убијају
децу која плачу последњи пут
и поља застрта мртвима
видео сам кржаве реке

од *асирије* и *еїїїа* до *воље* и *дунава*

данас сам видео како убијају село у тек озеленелој равници
у младом житу
људе жене и децу истераше из њихових кућа
на младо жито поред села
на улазу саобраћајна табла *сириј*
из правца севера долази војска
у ратном поретку
топови тенкови ратне машине
митраљеске цеви иду ка селу
у коме још спавају деца
очеви су будни од поноћи
хуни из суседног места *џемерина* наредише им
да напусте куће
и дочекају хунску војску
на уласку у село
не изађу ли село ће бити побијено

излазе из кућа на поље смрти
на пут одакле ће наићи војска *хуна*
стајали су у младом житу поред пута чекајући смрт

људи жене деца старци
стоје наспрам митраљеских цеви
хуни из суседног места
пљују мржњу на њих
ујини ујини миндеј ујини вод рацок

у том тренутку полете невидљива смрт
митраљези
 косе косе косе
 крв крв
вриште жене деца
 крв залива младо пролетње жито

не могу се пребројати мртви
педесет сто двеста

тенк руши куће дворишта капије прозоре слике на
зидовима
процветале јабуке у баштама
руше школу
један немзетар износи из куће димљено месо
стара жена са штапом у грлу лежи на путу
немзетар виче *бидеш раџок уђ кел некѿек*
када је све било готово
на житу поред села
и по улицама лежало је сто једанаесторо мртвих

преживеле потераше кроз поље у суседно село
носе децу у наручју
торбе боцу воде хлеб
у глибу им остају опанци
неко плаче над мртвом старицом
остављају га под багремом
преплашени зечеви беже некуда
од хајке какву никада нису видели
беже и срне
лисица стоји на путу и гледа куда иду ти људи
једна жена се држи за стомак и јауче
хоће ли се породити усред поља

прилазе суседном селу
јесу ли им пријатељи
или су и они *немзетѿари*
иду ли у сусрет другој смрти
носећи у срцима мртве са жита поред села
њихови пси иду са њима
застадоше поред старца који није могао даље

један пас залаја као да призива у помоћ
неко из збегa се врати да подигне старца

летећи преко реке у *фрушку јору*
видех крај пута дете
које призива мајку
слетех и узех га у канце
и полетех са њим у *јору*

летео сам с њим кликћући радостан што сам га спасао
долетевши на букву у велику шупљину
у коју је сова и у минулим страдањима спасавала децу

пољима лете ветрови нешто говоре између себе
траве ничу из пролетњег тла
небо не мисли зло
оно је увек исто и гране сваког пролећа донесу цветове
увек сам затицао људе у пољу
поља су сада пуста

тек што мртви по селима и
градовима
беху опојани и покопани
хунски краљ нареди општи покољ *срба*
и *жидова*
покољ је назван *рација*
подмуклом речју страхотне замисли

над мојим родним местом *чурујом*
јоца њејиров
видео је у сну општи покољ *чуружана*